

Förgifter vi oss själva med insektsmedlen?

En ny och mycket omstridd bok av havisbiologen och bestsellerförfattarinnan Rachel Carson har skänkt upp många läsare med sina skakande framtidsvisioner av död och förodelelse. Som framgår av nedanstående artikel ställer sig många experter mycket kritiska till miss Carsons resonemang

Sammandrag ur Time

DET VAR en gång en by där allt och alla trycktes leva i harmoni med sin omgivning. Åkrarna var bördiga och bönderna välmående, fåglarna kvitrade i träden, fisken spratt i ån och dikesrenarna prunkade av de fägraste blommor. Men en dag föll ett vitt pulver ner från himlen likt snö, och från den stunden var det som om bygden drabbats av en förbannelse. Boskapen sjuknade, människorna tynade bort i döttills oekanta sjukdomar. Barn blev plötsligt illamående och dog på några timmar. Fåglarna tystnade i träden, fiskarna dog i ån, dikesrenarna var bruna, som hade de svetts av eld.

Sådan är den bild som målas av framtiden i "Silent Spring" ("Tyst vår"), en nyutkommen bok av Rachel Carson, vars bestseller "Havet" vittnade inte blott om djupa insikter i

havsbiologi utan också om en betydande litterär talang. Det dödliga vita pulvret i "Silent Spring" är inte, som man kunde tro, radioaktivt utfall; det är de kemiska insektsbekämpningsmedlen som miss Carson i djup oro och flammmande harm går till stormens emot med spetsad penna. Boken, som kom ut i Amerika i höstas, har tänt en häftig diskussion om vådorna för människor och djur av efterkrigstidens högeffektiva kemiska parasitbekämpningsmedel vilka kraftigt ökat jordbrukets avkastning och hållit många besvärliga insekter och andra skadedjur i schack.

Enligt miss Carson är dessa stora och obestridliga vinningar inte värda sitt pris. Hon medger att hittills ingen by genom besprutning och bepodring drabbats av alla de hemska hon så dramatiskt utmålar. "Men", säger hon, "var och en av de beskrivna skadeverkningarna har inträffat

någonstans och åtskilliga orter har drabbats av flera av dem. Vad som ännu är en fantasiskapelse kan mycket väl en dag bli oblygglig verklighet."

A la Borgia.

Huvudparten av miss Carsons bok syftar till att vetenskapligt underbygga den mardrömslika inledningen. I ett kapitel med rubriken "Dödens elixir" redogör hon för alla de syntetiska bekämpningsmedlen alltifrån DDT, som togs i bruk redan under andra världskriget. De är samt och synnerligen farliga, förklarar hon kategoriskt. Och de är redan allstädes närvarande: i jorden, i floderna och sjöarna, i grundvattnet, till och med i djurens och människornas kroppar. "De finns i modersmjölken", säger hon, "och anlagligen i det ofödda barnets vävnader." Och värre ska det bli. "Den ständiga kontakten, från vaggan till gravan, leder till en gradvis upplagring av kemiska ämnen i vår kropp och därmed till s. k. kumulativ förgiftning. Vi är nästan lika illa ute som familjen Borgias gäster."

"Silent Spring" har slagkraft; den är en högst verkningfull rysare. Många läsare kommer tvekslutan att övertygats om att vårt enda hopp är att sluta använda kemiska parasitbekämpningsmedel och låta till den urgammala "naturliga jämvikten" för att hålla skadeseekterna i schack.

Biologer, läkare och andra sakkunniga bekräftar sin beundran för miss Carsons skickliga sätt att bygga upp sin skrämmande tes, men många av dem anser att tesen är ohållbar eller i varje fall att miss Carsons framställning är överdriven.

Hur som helst så tjänar boken det

FÖRGIFTAR VI OSS SJÄLVA MED INSEKTSMEDLEN?

73

goda syftet att rika strålkastarljuset mot ett problem som har oroat många människor: hur farliga är egentligen de nya insektsmedlen? Både växtskydds- och hälsovårdsexperten medger att somliga är ytterst giftiga för människor. Paration, ett organiskt fosforeradt medel som används mot särskilt motståndskraftiga parasiter, är så farligt för människor att de som utför besprutningen måste ha gasmasker och särskilda skyddskläder.

En del närbesläktade kemiska föroreningar är nästan lika giftiga, men de sönderfaller snabbt i beständsdelar som var för sig är ofarliga, och de avsätter alltså inte några gifter på frukt och grönsaker eller i jorden. De kan medföra förgiftning hos jordbruks- och trädgårdsskadedjur som handskas oförsiktigt med dem. Olyckorna är sällsynta, jämförbara med olyckor genom oförsiktighet med exempelvis svavelsyra inom industrin.

DDT i varje mål. De klorenerade kolvärtena (därbland det välbekanta DDT) används i stora mängder av snart sagt alla människor. Miss Carsons lidelsefulla antibesprutningskampanj bygger väsentligen på hennes tes att DDT och dess nära kemiska anförvanter är giftiga för människor, främst därför att de har en benägenhet att upplagras i fettrika vävnader. Många experter är av annan mening. Fast redan ytterst obetydliga doser DDT dödar insekter, kan människor och andra däggdjur utan våda absorbtera stora mängder av ämnet, hävdar dessa experter. Chefen för amerikanska hälsovårdstjänstens toxikologiska avdelning i Atlanta, dr Wayland Hayes, säger att varje måltid som ser-

* Kommer på Tidens förlag i mars i år.

veras i USA sannolikt innehåller spår av DDT, men att detta inte är något att oroa sig för. Fångelsemetoder som ställt sig till förfogande som försöksobjekt utspisades med mat innehållande 200 gånger så mycket DDT som normalt, medan en kontrollgrupp fick samma kost utan extra DDT. Dr Hayes och hans medarbetare kunde konstatera att DDT ackumuleras i kroppen i cirka ett års tid men därefter utsöndras efter hand som det tillförs organismen. DDT-ämnena hade inga obehag, och deras hälsotillstånd befanns lika gott som kontrollgruppens.

Övertivna farhågor. Många insektsmedel är ungefär lika oskyldiga som DDT. Andra är betydligt giftigare för människor. Men enligt vad hälsöverskaperer försäkrar, är det inget av dem som villat mätbar skada bland

befolkningen eller kan förmodas göra det i framtiden. I ymnigt besprutade bomullsdistrikt i Mississippideltat är folkhälsan lika god som i angriensande områden med ringa besprutning, förklarar biträdande chefen för hälsöverskärstjänsten. Samma rön har gjorts i Kalifornien, där det också förekommer kraftig besprutning av fruktodlingar och åkrar.

Husdjuren skyddas i regel av sina ägare mot skadeverkningar av besprutning. För de vilda djuren är det sämre ställt. Ett stort avsnitt av miss Carsons bok handlar om katastrofala verkningar för fyrfotadjur, fåglar, fiskar och nyttiga insekter. Hon anför att DDT-besprutning mot almsjukan nästan har utrotat fågellivet i många samhällen; att försök att utrota tjuvmyran (*Solenopsis geminata*) genom bepodning från luften med dieltrin

1963 FÖRGIFTAR VI OSS SJÄLV MED INSEKTSMEDEL?
och heparlor har fått ödesdigra verkningar för många djurarter.

Sådant har otvivelaktigt inträffat, men insektsmedels försvarare försäkrar att farhågorna är överdrivna. Insektssmedel används mest på odlad jord, där djurlivet är obetydligt, och i parker och alléer för att skydda prydnasträd. Det är den senare användningen som medför de mest påfallande skadeverkningarna på djurlivet.

Ett exempel är den på senare år uppträdande massdöden bland trasarna, som utgör en väsentlig del av fågelbeståndet i amerikanska förstädsområden. Dagmaskar ackumulerar insektsgifter ur jorden utan att själva skadas. När trasarna åter maskarna, dör de. Trasdöden kan komma att fortsätta i flera år, till dess DDT-gifterna i jorden har sönderfallit.

Almar eller trastar. Lyckligtvis

är dylika kedjereaktioner inte vanliga. Enligt en av Wilson Ornithological Society offentliggjord rapport gör besprutning föga skada på flertalet fåglar och ännu mindre på däggdjur. (Den för fåglarna allvarigaste konsekvensen är kanske att tillgången på ätliga insekter minskas.) Fiskar är känsligare, och en del insektsmedel som av regnet sköljs ut i vattendragen kan döda allt som andas med gälar.

Med anledning av upprepade klagomål anordnade amerikanska vetenskapsakademien en ingående undersökning av insektsmedels verkan på det vilda djurlivet. Resultatet kan sammanfattas så: skadeverkningarna är beklagliga men inte katastrofala och ett skadat vilbestånd återhämtar sig i regel efter några år. Ibland kan det, säger akademien, bli nödvändigt att välja mellan almar och trastar,

bli en omtäckt karl...

En Tulo rökare för grundig genomfriskning av mun svalg och luftvägar tack vare de värdefulla ingredienserna TULO är hälsotabak som ger mer — den friskar upp som ingen annan.

Tulo
DEN LILLE
HÄLSOKÄRAN

friskar upp!

Vid förkylning: Försök Tulo-kuren! Lös upp 6-8 Tulo i en kopp kokhet te eller mjölk. Drick dekokten så varm som möjligt och gå till sängs.

CHOKLAD-THULE

BRIS ger en frisk fläkt
av manlighet

AB VINOLIA

vilket ju kan föranleda konflikter mellan alm- och trasteutisister.

Insektsparadi. Vildmarksälkarna blir ofta lyriska över den "naturens balans som vidmakthåller harmonin mellan alla levande varelser", men vetenskapsmännen påpekar kallsinnigt att sagda balans rubbades redan för tusentals år sedan, när våra förfäder började använda vapen. Människan är den dominerande arten på vår planet, och allteftersom hennes åkrar, betesmarker och samhällen bredd ut sig, har många andra arter blivit utrotade, undandrivna eller tämjda.

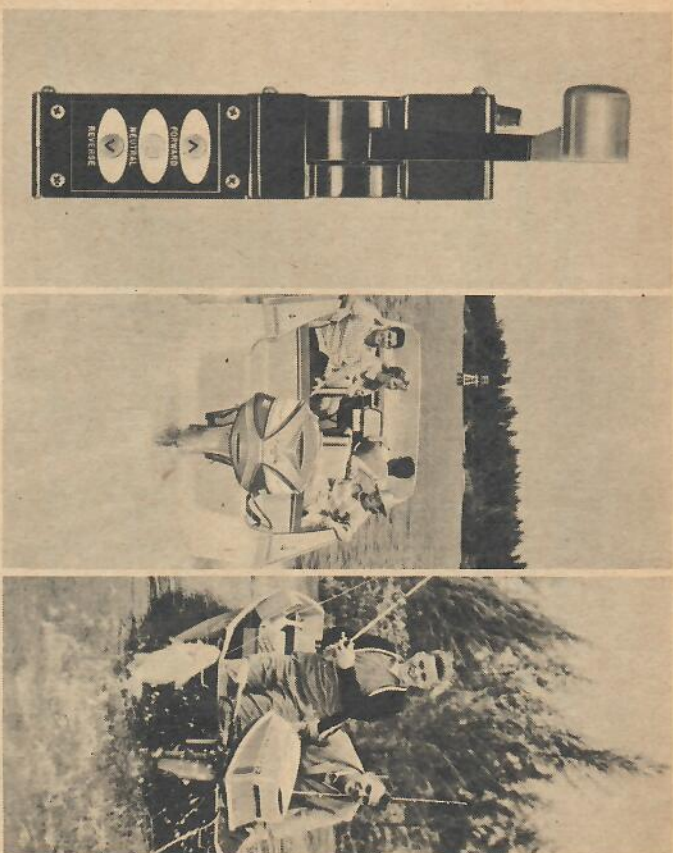
En del arter, främst insekter, drar däremot nytta av människans förhållanden. Det moderna storjordbruket skapar ett sanskyldigt paradys för dem. När samma grödor odlas år efter år på samma eller närbelägna jordar, får en insektspopulation enastående möjligheter att tillväxa. Många av de värsta skadeinsekterna kommer från andra världsdelar; de har sluppit undan sina naturliga fiender och blivit lika oberoende som människan av den "naturliga balansens" förökningsreglerande krafter.

Jordbruksexperterna arbetar energiskt på att finna utvägar att bekämpa skadeinsekterna genom lämpligt växelbruk, utsädesbeting och dylika förebyggande metoder. De importerar de utländska skadeinsekternas naturliga fiender och förökar på konstlad väg de inhemska fiender. De odlar bakterier för att sprida sjukdomar bland skadeinsekterna. Men då dylika metoder sällan förslår för att skydda den spirande grödan på moderna högeffektiva jordbruk, mäs-

te de kompletteras med kemiska bekämpningsmedel. Försök utförda av amerikanska jordbruksdepartementet visar att avkastningen av många viktiga grödor skulle minskas kraftigt om man inte använde kemiska bekämpningsmedel. Så skulle till exempel bomullsskördens minskas 25 å 40 procent. Många fruktslag, grönsaker och rotfrukter skulle inte alls kunna odlas ekonomiskt. En potatisäker som hem-söks av coloradoskalbaggen eller av potatisbladmögel, (en svampsjukdom som bl. a. föroreskade den stora hungersnöden i Irland 1846) ger praktiskt taget ingen skörd alls.

Överflödsproblem. De kemiska bekämpningsmedlen är ounbärliga för det moderna, högeffektiva jordbruket, som har avlivat de periodiska hungersnödernas gamla spöke och i stället givit upphov till ett nytt, mindre tragiskt problem, nämligen vad man ska ta sig till med livsmedelsöverskottet. "Om vi skulle börja tillämpa principen 'Låt naturen ha sin gång',", säger en amerikansk växtskyddsentomolog, "kan det hända att experterna skulle finna problemet att ta hand om ett överskott på 200 miljoner människor ännu brydsammare än problemet att ta hand om Amerikas nuvarande överskottsproduktion av majs, bomull och vete."

Att miss Carsons hjärta ömmar för de vilda djuren har många vetenskapsmän den livligaste förståelse för, och somliga delar väl också hennes svaghet för den naturliga balansen. Men de flesta av dem fruktar att hennes känsloladdade utbrott i "Silent Spring" ska göra mera skada än nytta.

SNABB STARK SÄKER

Knoppsmanövrer elektriskt Håskrafter som verkligen ör-
dockslag. Blixtnabb växling betor för Er. Stjärnfl 75 till
fram, friläge, back — hela ti- Lighthwin 3 — smidig kraft från
den oberoende av gaskontroll. pålitliga tvåtaktsmotorer.

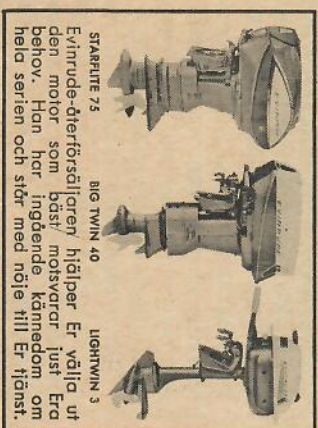
De egenskaper hos Evinrude — uttordaren med "tekniska mervärdet"!

Evinrude ger Er resultatet av 54 års erfarenhet i allt — från själva den strykåliga kraften i motorns hjärta till den hållbara lackeringen. VISKANDE GÅNG tack vare ljudlösa lerande glasfiberkäppa. Suverän KONTROLL. Trygg gång även på grunda vatten. SNABB-STARTAD och UTHÅLLIG över Era djärvaste förväningar. Och många, många andra "tekniska mervärdet".

EVINRUDE

OUTBOARD MARINE INTERNATIONAL S.A.
Dept. E 49-3, Box 830 • Nassau, Bahamas

STARFLITE 75
Evinrude-ärförstäljaren hjälper Er välja ut
den motor som bäst motsvarar just Era
behov. Han har ingående kännedom om
hela serien och står med nöje till Er tjänst.

Generaldirekt:

AB LINCO, Linnégatan 31, Stockholm - tel. 63 06 40

*Det kinesiska anfallet mot Indien gav Nehru och hans folk
en stöt som väckte dem ur deras fridfulla slummer och
sände dallringar av oro genom hela den "alliansfria" världen*

Indien vaknar — till en mardröm

Sammandrag ur New York Times Magazine

A. M. ROSENTHAL

DET FINNS ett slags mardröm som är alldeles särskilt oäck. Man ser i drömmen ett ansikte, en väns eller kamrats ansikte. Plösligt visar det sig att de välbekanta dragen är en mask, att det bakom dem finns ett annat ansikte, hatfylt och skrämmande. Man vaknar, och ett kort ögonblick fylls man av tacksamhet över att det bara var en dröm. Men nästan i samma sekund drabbas man av en fruktansvärd insikt — att man i sitt innersta hemliga djup, hemliga också för en själv, hela tiden har fruktat det ansikte som nys avslöjades för en i drömmen, att man egentligen alltid har vetat att det vänliga ansiktet var en fiendes. Den plösliga insikt är mera fruktansvärd än mardrömmen, därför att man

nu vet att man aldrig mer ska kunna undfly den verklighet man så länge omedvetet har värt sig för.

Olika människor, och olika nationer, reagerar olika på ett sådant ögonblick av klarsyn. Somliga anammar det entusiastiskt. De känner sig yngre, vitalare, befriade från illusionens börd. Andra tygger förskräckt tillbaka för den bistra verkligheten, de försöker klenmodigt intala sig att deras tolkning av drömmen var förhastad. Åter andra försöker en tid förneka både drömmen och uppvaknandet.

Det är något snarligt detta som just nu försiggår i Indien. Indien byggde sin värld på illusioner, sov, kaskade sig oroligt på sitt läger när den skämdrömmen störde dess sömn, vaknade upp och fann att mardrömmen hade blivit verklighet och att de kinesiska kommunisterna hade invaderat indiskt territorium. Och nu försöker Indien, det brokiga och mångfacetterade, att anpassa sig i olika tempom och på skilda sätt.

I många år framåt, kanske i årtionden, kommer indiernas sätt att vara och tänka att färgas av vad som inträffade på morgonen den 20 oktober 1962. Då ryckte stora kinesiska styrkor, tydligen enligt en omsorgsfullt uppgjord fälttågsplan, in i de nordliga provinserna av landet, som sovit så sött i den sköna illusionen att något sådant aldrig kunde hända.

Kedjereaktion. Verkingarna av överfallet är ingalunda begränsade till Indien. Vare sig kineserna var medvetna om det eller ej, vare sig de önskade det eller ej, utlöste de en vindkantring som i olika grad, direkt eller indirekt, påverkar maktförhållanden, politiska och ideologiska orienteringar och känsloreaktioner i snart sagt varje hörn av världen. Den berör länder inom bägge blocken och — minst lika djupt — länder som har strävat att hålla sig utanför blocken genom vad de kallar sin alliansfria politik.

Det har hänt så mycket sedan den 20 oktober, så många inställning har ändrats i så många avseenden, att det ibland nästan kan tyckas att allt som tilldrog sig i Indien före detta datum tillhörde en annan värld och en annan tidsålder. I själva verket förhöll det sig emellertid tvärtom så, att händelserna den 20 oktober och därefter har vuxit fram ur väderingrar och handlingsmönster i det förgångna.

Låt oss se hur världen tedde sig

INDIEN VAKNAR — TILL EN MARDRÖM

79

för Jawaharlal Nehru och hans landsmän när Indien för 15 år sedan blev en självständig stat! Sovjetunionen och Förenta staterna hade som bundsförvanter gått segrande ur ett världskrig blott för att kasta sig in i en inbördes maktkamp, som hotade att splittra hela världen i två fiendtliga läger. Diktaturen, som representerades av Sovjetunionen, var förstås i och för sig ett ont, men fanns det kanske inte på Västsidan länder som representerade något för indierna och andra asiater ännu mera förhatligt — främlingsvälde, västerländskt överstir, kort sagt kolonialism?

I norr låg det väldiga Kina. Men det nya Kina tycktes framför allt vara inställt på detsamma som det nya Indien: att skänka folket den frihet från nöd som det så hårt förtjänat efter. Kinas metoder var förvisso andra än Indiens, men hade man kanske inte gemensamma mål — fred, asiatiskt broderskap, förverkligande av asiaternas drömmar och längtan?

Alliansfrihet. Hur självklart verkade det inte att Indien skulle avhålla sig från att inlemmas i något av de bägge stora blocken! Och hur svårt var det inte för indierna att förstå att deras vänner i Väst inte såg saker och ting med samma ögon som New Delhi! Uvecklingen under 50-talet tycktes bekräfta den djupa visheten i att välja alliansfrihet — inte neutralitet, det höll indierna styvt på, utan obundenhet i väderingrar och handling. I Sovjetunionen försiggick stora förändringar till det bättre, det sade alla. Risken för det outsläppligt fasanfulla, ett kärnvapenkrig, tilltog för varje dag. Under sådana omstän-

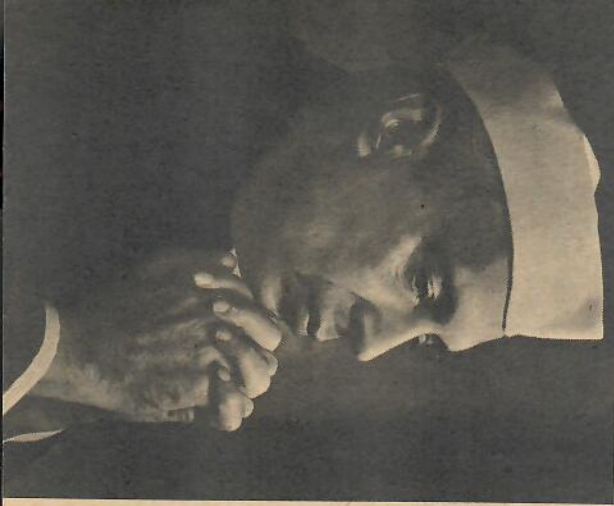
digheter var det svårt att se hur Indien skulle kunna välja en bättre roll än att stå vid sidan om och vid tillfälle stödja freden genom att använda sitt inflytande hos bägge parterna.

Därtill kom att Indien var i förtryvlat behov av hjälp. Varför skulle man då med berätt mod ställa det så för sig att man bara kunde få hjälp från ena hållet?

Allsammans tycktes vara så finurligt uträknat. Faktum är också att Indien både politiskt och materiellt drog fördel av sin alliansfrihet, och att både Moskva och Washington accepterade tanken att alliansfriheten var den politiska linje som bäst passade Indiens behov och möjligheter.

Men så började det så smått, först nästan omärkligt, att gå på sned. Indien fann sig allt oftare alliansfritt allierat med Sovjet. Det fanns fullt

Premiärminister Nehru: Han har ryktis upp ur en drömvärld

begripliga skäl för detta: Västs kvardröjande engagemang i den döende kolonialismen, Krishna Menons ingrodda bitterhet mot allt västerländskt och inte minst indiska regeringens känsla av att eftersom man ju ändå i realiteten stod Väst närmast, så behövde man inte vara så rädd för att trampa på någon öm tå på det hållet någon gång — goda vänner emellan är det ju inte så kinkigt.

Detta kunde ändå ha gått an. Vad som gjorde att det verkligen barkade åt skogen, definitivt och ohjälpligt, med den fina alliansfrihetspolitiken, var att de ledande männen i Indien inte kunde eller ville fatta den målmedvetna dynamiken i kommunisternas diplomati eller vad den kommunistiska alliansen verkligen innebar.

I slutet på 50-talet började Indien få en oturelig känsla av att det nog inte var så helt bevänt med Kinas vänskap. Men eftersom Nehru och Menon inte förmådde, eller gillade, analysera kommunismens historia, slumrade Indien lugnt vidare i hägn av den bekväma illusionen att kinaerna ändå aldrig skulle bli riktigt elaka. Av och till blev den slumrande Moder India med en rysning av obehag medveten om farsignaler från nordgränsen, men då drog hon bara upp sin sköna filt under hakan och somnade om. Den sköna filten var hennes fasta förvisning att om kinaerna blev för besvärliga, så skulle ryssarna lära dem mores.*

Sådan var i stora drag situationen den 19 oktober 1962.

Chockbehandling. Det kinesiska

* Se "Askmoln över Himalaya", Det Bista aug. 1962.

Allting
rör sig kring
TIMKEN
REGISTERAT VARUMÄRKE
koniska rullager

Över hela världen bidrar Timken koniska rullager till att maskiner och fordon fungerar bättre, längre och med mindre underhåll. Var lagren än är fabrikerade — i Australien, Brasilien, England, Frankrike, Kanada eller U.S.A. — är de precisionstillverkade av nickelrikt stål så att varje lager håller samma höga kvalitet. The Timken Roller Bearing Company, Canton, Ohio, U.S.A. Telegram: "TIMROSCO"

Timken lager tillverkas i Australien, Brasilien, England, Frankrike, Kanada och U.S.A.
Representanter i Sverige:

Nordisk Maskin- & Motorindustri AB, Drottninggatan 81 B, Stockholm. Tel. 23 31 10.
Aktiebolaget Nimco, Mäster Nillegatan 6, Malmö C. Tel. 040/706 70.

angreppet satte spår i många människors liv. Men bortsett från de indiska *jawans* (soldater) som miste livet i de isiga passen i norr har ingen berörts så som Jawaharlal Nehru, mannen som Indien utan förlägenhet kallat sitt smycke.

Attracken i norr var kanske den största politiska chocken i Nehrus liv. Den ryckte upp honom ur en drömvärld, har han själv sagt. Men — och detta måste man hålla i minnet — det var ändå bara en chock för honom, inte en jordbävning som lade hans världsskådning i spillror och kom hela hans statsmannagärning att te sig förfelad. Nehru är alltför övertygad om att alliansfrihet är det rätta för Indien och kommer att så förbli. Men det viktiga är att Nehru och många i hans omgivning nu insier att alliansfrihet inte i sig själv kan värna Indiens frihet.

"Det var inte alliansfriheten i och för sig som var fel", sa en kabinettsledamot. "Den tillämpades inte på rätt sätt av Krishna, därför att han är så allergisk mot Väst. Och Nehru rättade sig för mycket efter honom. Vi blev lurade av kineserna och ryssarna. Vi ägnade inte tillräcklig uppmärksamhet åt våra vänner."

Farväl trygga självbelatnenhet. Formellt, på det diplomatiska planet, har Indien förblivit alliansfritt. Men inte känslomässigt: Indiens folk betraktar de länder som hjälper Indien som allierade, och dem som inte gör det som fiender eller i bästa fall potentiella ovänner. Nehru kan inte avsvära sig sitt förflyttna eller sin grundläggande livsskådning. Det är inte kommunismen som är problemet,

säger han nästan desperat; kommunismen kan vara både bra och dålig. Alliansfriheten har inte rubbats, säger han. Men det har den faktiskt, och Nehru bedriver nu en politik som hans folk inte längre riktigt tror på, men som det låter honom hållas med, ungefär som goda söner umnar en åldrad far glädjen att bläddra i ett gammalt souveniralbum.

Det borde kännas trösterikt att tro att det indiska exemplet har väckt de övriga alliansfria nationerna till insikt om den kommunistiska maktpolitikens kalla verklighet. Trösterikt, men ack så bedrägligt. I farans stund reagerade Tito med en flera veckor lång tvistnad, Soekarno med att tillåta Indonesiens kommunistparti att applådera Peking, Nasser med att rusa omkring och leta efter en kompromiss, Nkrumah med att ta Storbritannien i upptuktelse för att det vågat komma en medlem av samväldet till hjälp i nödens stund.

Men de kinesiska kommunisterna har i alla fall skakat de alliansfria folken i deras självbelägna trygghet. En våg av yrvaken oro har svept fram över hela det alliansfria blocket, från Indonesien till Egypten, från Ghana till Jugoslavien. Man får anta att de alliansfria statsledarna uppmärksamtar följer sina folks reaktioner på den kommunistiska aggressionen — till den månad det hava kan.

Skyndal Skyndal! Det första som hände i Indien var att ledaren i ett slag övergick från att leda till att följa. Nehru bekände sin blindhet. Folkets förlåtelse kom omedelbart och utan många ord, ty Indien av i dag är i så hög grad Nehrus skapelse att

Lär barnen bättre munhygien med Signal!

Att borsta tänderna regelbundet och ofta — helst efter varje måltid — är en god vana som ger bättre och friskare tänder och färre hål att fylla för tandläkaren.

Som alla goda vanor bör den att borsta tänderna grundläggas så tidigt som möjligt. Redan som små bör barnen lära sig att ofta använda tandborsten. De gör det gärna om man kan göra borstningen till ett nöje för dem.

Köp därför hem Signal! Det är en tandcrème som barnen tycker om. Den friska goda smaken och de glada röda ränderna gör genast tandborstningen mycket roligare.

Signal

gör hela munnen ren och frisk

Tandvännen säger:

Borsta tänderna ordentligt minst två gånger om dagen!

Fråga gärna mer om munhygien!

Tala med Tandvännen, Kungsgatan 53, Stockholm, tel. 20 09 53.

Tandcrème med
antiseptiska röda
ränder

det inte kan drömma om att stöta honom ifrån sig — det skulle vara som fadermord.

För första gången i Nehrus och det nya Indiens gemensamma historier har nu Indien före och Nehru hun- kar efter. Nationen ropar åt honom att skrynda: skrynda att mobilisera landets krigspotential, att ge folkets uppladdade känslor riktning och mål, att prisa de verkliga vännerna och fördöma de falska.

Nehru har reagerat så snabbt hans natur och ansvarsfulla ställning medger — genom att be om hjälp hos Väst, genom att tillkännage sin beslutsamhet att inte falla till föga för Peking och genom att proklamera undantagstillstånd. Han bestämmer själv takten. Och som ledare för en nation vilken tvingats ut på en våg vars slut är höjtt i dunkel, men som han vet måste kantas av döda, vandrar han med tunga steg.

Men New Delhi och nationen tycks njuta av faren. New Delhi skälver av liv. Politiken, den inre och den yttre, är inte längre förbehållen eliten, den är allas angelägenhet.

Så länge det nu varar bereder det indierna en djup tillfredsställelse att lägga inbördes fejder på is och låta sig svepas med av samma patriotiska vind. De unga männen skryndar till inskrivningsbyråerna, kvinnorna ordnar synutor. Gatsopare ställer upp till krigisk parad, skräddare tågar genom gatorna med fosterländska plakat. Den indiske soldaten är dagens hjälte, för hans skull drar kvinnorna av sig sina gyllne armbingar, blinda barn skickar sina gottpengar till finansministern och maharadjor rotar i

skattkistorna efter bortglömda juveler.

Likt andra länder reagerar Indien i farans stund med en blandning av mod och övermod, högsinadhet och lågsinhet. Kineserna är "gulingar", och kineser som blivit naturaliserade indier mister sitt medborgarskap.

Vare sig konflikten bilägs snabbt eller ej, kommer Indien att stärka sin krigsmakt och bli lite försiktigare med att ta vänskapförsäkringar för kontanta. Och Indiens ekonomiska planering kommer att ändras till förmån för krigsviktiga industrier.

Minst lika betydelsefullt är att det nu förspörs en benägenhet att ifrågasätta klokheten av Nehrus beslut i det förlutna, och att den mycket väl kan utvecklas till benägenhet att ifrågasätta hans beslut i framtiden. Åtminstone några lager av den kompakta politiska självbelevnad som så länge retat gallfeber på utlänningar har börjat flaga av.

Man kan också våga hysa en svag förhoppning om att de kinesiska kommunisterna ska ha lyckats skrämma Indien och Pakistan till insikt om det dåaktiga i den bitta brödräfejd som i halvannan årtionde har sugit så mycket must ur bägge länderna.

Händelsernas film rusar med ifart genom historiens kamrarna i Indien och förändrar människornas sätt att tänka och handla. Filmensan kan komma att sakta farten ibland, kanske rentav fastna ett tag, men det förfaller otänkbart att den någonsin skulle börja gå baklänges — att den hårdhänta läxan ska falla i glömska, att Indien någonsin mer ska bli alldeles sådant det var före den 20 oktober 1962.

8 minuter kommer han att köpa ett par MASTER

har ofta kontakt med människor. Han är därför vill också ha kvaliteten. Därför frågar han efter Master. Därför väljer han gärna en sober och ungdomlig modell, väl som visar att han följer med modet. Men han

Det lönar sig att fråga efter MASTER

Gjorda av "Master Master"

alla skvallektronörer, sägs ha sett dagens ljus i Salisbury Court, Samuel Johnsons hus står alljämt kvar på Gough Square alldeles intill den ärevördiga restaurangen Old Cheshire Cheese, med svartnade takbjälkar, sågså på golvet och maskstunga ekbord, där det traditionsenligt påstås att den gode doktorn brukade supera. Men borta för alltid är världens husväggen där det en gång sattes upp en efterlysning med 50 pund belöning till den som infångade en "skurvil" journalist vid namn Daniel Defoe.

Det är alltför många som har kommit och gått för att Fleet Street skulle kunna minnas dem alla. Därtill är man alldeles för upptagen av att punktligt passa sina dagliga sessioner med vad Kipling en gång kallade "den urgamla svartkonsten".

Om rätt nyttjande av benämningen fårskalle

HUMORISTEN Will Rogers hade kommit till krigshögskolan West Point för att underhålla kadetterna, och skolchefen, general Fred Sladen, satt på första radens första bänk. På podiet stod Rogers och svängde som vanligt sin lasso. "Jaha, grabbar", sa han på sitt ofterhärmliga, släpiga sätt, "jag har varit och hälsat på er i era föreläsningar, och jag har sett vilket hårt liv ni får föra. Därför behandlar vi boskapen bättre än dom behandlar er här. Det här med disciplin är något dom har hittat på för att ni ska finna er i alla orevliga och fängsamer de vill att ni ska göra."

Kadetterna var förhållandevis skolehufvuden hade uppenbarligen all möda i världen att behärska sig.

"Om gubbarna i Washington visste hur det går till här, så skulle det nog bli ändring på ett och annat", fortsatte Rogers. Och så pekade han på Sladen: "Där sitter en av dom som har skulden för allsammans och vräker sej. Sina fårskallar är det ni låter er hunsas av."

Nu syntes det tydligt att det inte skulle töva länge förrän generalen ledade ut den där personen upp på podiet från skolområdet, och Rogers skyndade sig att fortsätta. "Ni grabbar undrar förstås hur jag kan tillåta mej att kalla en så hög och mäktig person som generalen här för fårskalle. Jag har lätt mej en hel del under mitt liv om hur man ska ta folk, och en sak kan jag säga er: Det är inte farligt att kalla en stor man som general för fårskalle, men man ska akta sej väldigt noga för att kalla en fårskalle för fårskalle!"

— B. S. C.

Strulande logik

EX-SENATOR Eugene Millikin från Colorado var både fruktad och älskad i senaten för sina dräpande repliker. En gång avbröt han en medsenator som totalt tappat tråden i sitt anförande: "Om min ärade kollega tillåter, ska jag försöka trassla ut honom ur hans tankegång." Och när någon ville klassificera ett visst litet vattendrag som segelbart därför att det rinner ut i Missouri, som obstruktiv är segelbart, begärde Millikin ordet och sa: "Enligt det resonemang som uppstår det en segelbart flod varje gång en hund besöker en lyktstolpe."

— New York Times

Mord, tortyr och svart voodoo-magi tillhör de metoder med vilka François Duvalier, en f. d. läkare med pokeransikte och drag av storhetsvansinne, styr sitt rike

Haitis onda ande

FEM minuter i halv åtta på morgonen den 26 april 1963 bröts det tropiskt lojliga lugnet i republiken Haitis huvudstad Port-au-Prince av smattrande kpistsalvor. Fyra livvakter som just hade eskorterat president François Duvaliers båda yngsta barn till skolan föll offer för eldskurarna. Dådet, uppenbarligen ett försök till kidnapning och samtidigt en dödsvarning till landets avskydde diktator, utlöste ett veritabelt blodbad i Haiti.

Inom några få minuter hade barrikader rests runt presidentens palats. Därpå iscensatte hans privata milis och den hemliga polisens bödelspartruller, kända under namnet *Tonton Macoute*, en människokojakt i stor skala med tygellöst mordande och massarresteringar. I stadsdel efter stadsdel färgade kulspitesalvorna gatubeläggningen röd av blod; människokroppar genomborrade av hela kulkävarar fick ligga kvar i timal där de fallit. Enbart på ett av stadens sjukhus räknade en läkare till 65 lik. I landets illa berömda fångelser och tortyrkammare ökade massarkybuseringar av

AV LELAND STOWE

politiska fångar den hemska sköden. Duvalier fortsatte att utnyttja "kidnappningsförsöket" som förevarandning för att likvidera sista resten av politisk opposition. De närmast följande dagarna tog mer än 100 häiter, där ibland många arméofficerare, sin tillflykt till utländska ambassader.

Under sin hänsynslösa människojakt trängde Duvaliers milis in på dominikanska ambassaden och genom-sökte dess lokaler — en flagrant kränkning av den diplomatiska immuniteten. Dominikanska republiken, granstat till Haiti på ön med samma namn i Karibiska havet, reagerade skarpt, utfärdade ett ultimatum och mobiliserade trupper längs Haitis gräns. Krigsflådan tycktes överhängande. Utanför kusten vakade det amerikanska hangarfartyget "Boxer" med 2.000 marinsoldater i högsta beredskap ombord. I Port-au-Prince hade Duvalier reserverat platser med trafikflyget för att snabbt kunna sitta sig själv, sin hustru och sina fyra barn i säkerhet.

Krigshotet avvärjdes slutligen, främst tack vare Washingtons demarcher i den dominikanska huvudstaden samt genom tillstådeskomna representanter för det interamerikanska fredsförbundet Organization of American States (OAS). Men priset för fredens beva-

rande var högt — fortsatt nådavid för det västra halvklodets mest demokratiske diktator. "Den blodiga fredagens" fasor, kulmen på sex års tortyr- och lönnmordsregim, tjänade som bis-ter varning. Duvaliers presidentperiod utlöpte egentligen den 15 maj, men han hade i förväg genomdrivit en förlängning, och nu höjdes inte en hand eller röst till protest.

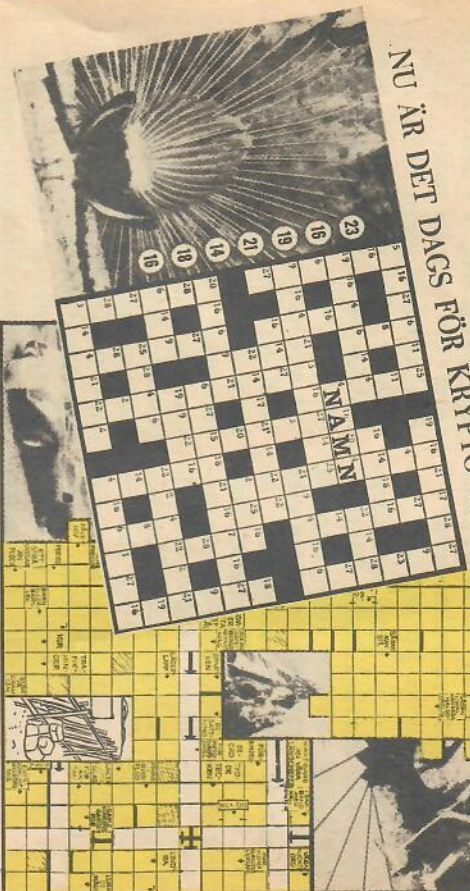
"Pappa doktorn" (som Duvalier gärna låter sig kallas) är en man med ett ansikte som en gravsten, ur vilket de beslöjade ögonen, uttryckslösa som en krokodils, stirrar genom hornbågade briller. Han är alltid svartklädd som till begravning med mjukt svart Homburghatt. Han bibehåller i alla situationer en mask av djupfrysst oberördhet. När han räcker någon diplomat en slapp hand till hälsning sker det ofta utan ett enda ord.

Hans attityd av avvande outgrundlighet påminner hans undersåtar om att han är en härskare att frukta. Ett livslångt studium av voodoo-kulten har gjort doktor Duvalier till en erkänd auktoritet på dess svartkonstiter. Det påstås också av somliga att han själv utövar dem i egenskap av hög bonngan (präst). I det inre av landet är infödingarna övertygade om hans övernaturliga krafter. De kallar honom "Papa Gédé", namnet på en voodoo-gudom som åkallas på De dödas dag. Allt detta hjälper honom att hålla de vidskepliga häterna i skräckslagen underdågnighet.

Haiti är ett nästan katastrofalt överbefolkat land. På en yta av knappt 28.000 kvadratkilometer trängs fyra miljoner människor, till 95 procent av rent afrikansk härkomst.

familjekväll med Gösta Knutsson

NU ÄR DET DAGS FÖR KRYPTO 48

Två topp tävlingar varje vecka i SvD

Vill Ni ha några timmars stimulerande tanke-gymnastik med chans att vinna 200 kronor eller ett av de spännande överraskningspaket? Då ska Ni som tiotusentals andra köpa SvD, vars Kors och Tvärs ger en högklassig lördags- underhållning.

Vad gör Ni på söndag morgon? Här Ni klarat av SvD:s Kors och Tvärs kan Ni ge Er i kast med KRYPTO — underhållningssuccén, som kräver skarpsinnighet och kombinationsförmåga och kan ge kontanter eller en "chans-låda" som vinst.

Kvalificerad information, sakliga kommentarer och förstklassig underhållning talar för

Var med i SvD:s stora rikstävling i Kors och Tvärs — "tvåorstävlingen"! Läs om den i nästa lördagsnummer av SvD.

SVENSKA DAGBLADET

Prenumerera 1964 på rikstidningen — kvalitetstidningen

LELAND STOWE, internationellt känd amerikansk utlandskorrespondent, har rönt stor uppskattning och tilldelats Pulitzerpriset för sina lysande reportage från snart sagt alla fronter under andra världskriget. Efter kriget har han ägnat flera år åt intensiva studier av Sovjetunionens sätillstater. Han är författare till flera böcker. För närvarande är han lärare i journalistik vid Michiganuniversitetet.

Språket är "creole", ett franskt bland-språk. Nitti procent av befolkningen är underrädda analfabeter som nätt och jämnt håller sig vid liv på Latin-amerikas lägsta medelårskonst — 300 à 350 kronor per capita.

Hälskaren över denna mardrömslika värld föddes i fattiga förhållanden i Port-au-Prince 1907. Efter att ha utexaminerats från den medicinska högskolan där 1934 deltog han i en av Förenta staterna finansierad, flerårig kampanj mot framboesia, en tropisk hudsjukdom. Under dessa år bland den utfattiga lantbefolkningen i öns inre förvärvade sig Duvalier rykte som en hårt och effektivt arbetande läkare. Han var detta — och mer därtill. Nattetid smet han ofta ut för att äsa och dela i sällsamma voodoo-riter med blodoffer. Han gjorde sig till vän med maktiga *bonngans* ute i bygderna. Ty förutom ett vetenskapligt intresse för sitt lands folkseder hade "pappa doktorn" högtstående ambitioner. "När jag blir president", sa han till sina *bonngan*-vänner, "ska voodooismen få en central plats i vårt lands hjärta."

1946 utnämndes han till generaldirektör för hälsovården och senare blev han arbetsminister. Men efter militärkuppen 1950, som gjorde överste Paul E. Magloire till president, kom Duvalier på kant med den nya regimen. För att undgå arrestering gick han under jorden och höll sig dold i två år hos sin vän Clement Barbot, en skollärare med vilken han smidde planer på ett framtida maktövertagande. När nytt presidentval utlystes till 1957 tillkännagav voodoo-doktorn att han ställde upp som kandidat. På ett

program om "kompromisslös afrikanism" — han lovade att fördriva alla mulatier från allmänna tjänster — och med kraftigt stöd av armén vann Duvalier en överväldigande valseger. Han utnämnde genast Barbot till sin närmaste man, och denne var snat i färd med att rekrytera kriminellt slödder till *Tonton Macoute*.

I och med sitt maktillträde förvandlades Duvalier till en blodvitrande haj. Han satte igång en länge förberedd, skoningslös utrotningskampanj mot sina kritiker och motståndare. Redan efter två veckor hade över 100 personer kastats i fängelse utan rannsaking och dom. Under Duvaliers första regeringsår mördade *Tonton Macoute* dussintals människor. (Barbot har senare uppgett att Duvalier beordrat honom "att döda 300 om året".) Han förbjöd alla arbetar- och studentorganisationer, tillsatte "pålitliga" domare vid domstolarna och avsatte präster och prelater som vägrade att hylla hans regim.

Hans rivaler om presidentposten räddade livet bara genom att fly. Då *Tonton Macoute* misslyckades med att gripa en tidigare presidentkandidat, Clement Jumelle, spårade bödelsknekterna i stället upp två av dennes bröder och sköt brutalt ner dem med sina kulspjutepistoler, trots att de redan givit sig och stod med armarna i vädret.

Med samma skoningslöshet gick den nye presidenten till attack mot alla oppositionella tidningar. Inom ett år satt förläggare och chefredaktörer för sju ledande publikationer i fängelse; de flesta underkastades tortyr. Ett total beväpnad och maskerade *tontons* trängde sig in hos madame

Yvonne Hakine Rimpel, chef för den mot regimen kritiskt inställda tidningen *L'Esclav*, och slog henne med-veislös i hennes skrikande barns åsyn. Därefter fördes hon bort till en av stadens utkanter, där hon blev våldtagen, torterad och lämnad att dö badande i sitt blod. De få tidningar som ännu utkommer publicerar bara lov-sånger till presidentens "aldrig svikande geni" och "ädlas tänkesätt".

"Jag tror inte min polis är bruttare än någon annan", har Duvalier sagt till svar på amerikanska journalisters frågor. Men ögonvittnen har en annan uppfattning. Duvaliers tidigare rådgivare i PR-frågor Herbert Morrison har beskrivit tortyrkamraren i presidentpalatset. En av anordningarna där är en "människopress", formad som en likkista och invändigt tätt besatt med stiletblad. General Pierre Merceron berättar om en 17-årig yngling som han försökte rädda ur denna skräckkammare. Merceron kom dock för sent och fann det döende offret så fasanfullt massakrerat att han kräktas. (Efter en sådan svaghet ansåg Duvalier att Merceron var för feg att duga i armén och sände honom som ambassadör till Paris.)

"Hela Duvaliers regim är en hämnelekt mot alla som varit mera lyckligt omtade än han i fråga om duglighet, äkedom eller framgång", säger en andsflyktig politiker. Diktatorns upprådande tycks bekräfta detta. Han låter alltid högt uppstatta personer vänta länge på företräde. Han avsätter ministrar utan förvarning eller förklaring. Men ingen vågar tacka nej till en utnämning eller avgå frivilligt — de som har försökt har försvunnit.

Vid konseljerna, där "Nationens Förnyare" (som han nyligen lät utropa sig till) sitter med en revolver framför sig på bordet, ägnar han sig ofta åt att ögna i en tidning, medan sekreteraren läser upp för kabinettsmedlemmarna de beslut som de "enhälligt godkännt". Därefter kan han avfärda ministerna med en handviftning utan att ens värdigas öppna munnen.

En framsående häiter gör sig till tolk för den av många delade uppfattningen att "Duvalier är galen på samma sätt som Caligula" — en uppfattning som med tiden även terrorledaren Barbot själv ansöt sig till. (1 februari 1960 tog Barbot initiativet till ett attentat mot presidenten. Mord-försöket misslyckades, och Barbot kastades i fängelse. Då han efter halvt annat år släpptes gick han under jorden. Den 15 juli 1963 blev han tillsammans med en bror nedskjuten av Duvaliers milis några kilometer norr om huvudstaden.)

Om "pappa doktorn" lider av storhetsvansinne, så ligger detta inte enbart på det politiska planet. Han förstår i varje fall att sko sig ekonomiskt. Kort efter maktövertagandet gjorde han påhälsningar i flera banker i Port-au-Prince, där hans beväpnade eskort nära nog barskrapade kassaväven. Minst 15 miljoner kronor i skatteintäkter på tobaksvaror, tändstickor och andra statsmonopol stoppas årligen in i "presidentfonderna" som inte figurerar i budgeten. Bevärade hejdukar inkasserar upp till 1.500 kronor i månaden från hjälplösa affärsmän som "frivilliga bidrag" till Duvaliers "kommitté för ekonomisk befrielse".

Skatterna är orimligt hårda: till och med torggummor och gathufsförsäljare tvingas avstå en fjärdedel av sin dagsinkomst, som i genomsnitt ligger mellan tre och fyra kronor.

Det tycks bereda Duvalier särskild tillfredsställelse att använda amerikanska dollar till sina egna skumma förhåanden. Före detta staterna har bistått hans regim med mer än 42,5 miljoner dollar i ulandshjälp, och åtskilligt därav har gått åt till att organisera och avlöna diktatorns terrorli-

gor. När Duvalier 1960 påstod att Cuba gjort ett "invasionsförsök" sände Washington militär hjälp i olika former för att stärka den haïtiska armén. Duvalier utnyttjade även denna hjälp för sina privata syften. I början av 1962 kom amerikanerna underfund med att lejonparten av deras militärhjälp på bortåt två miljoner dollar hade hamnat i händerna på Duvaliers uniformerade privatmilis. (Denna räknar nu 10.000 man, och *Tonton Macoute*, Haïtis Gestapo, ytterligare 5.000. Den reguljära haïtiska armén uppgår till endast 5.000 man.)

Framstående haïtier anser att Förenta staterna genom sin missriktade hjälp till diktatorn bär huvudansvaret

för att Duvalier har kunnat befästa sin maktställning. Det anses ha varit samfälliga protester från flera latinamerikanska länder som 1962 ledde till en ändring i Förenta staternas hållning. Duvaliers regim betraktas i Washington numera som ett orosmoment.

Trots ett nästan enhälligt ogillande från världsoptionens sida är den sluge och skrupelfrie diktatorn fast besluten att sitta kvar vid makten. I augusti 1963 landsteg en liten styrka landflyktiga haïtier under general Leon Cantaves ledning i Haïti och förskansade sig i de norra bergstrakterna i avsikt att föra gerillakrig mot regeringen. Fördrivna från sina ställningar av överlägsna regeringsskyckor flydde de i slutet av september över dominikanska gränsen.

"Den som ska stötta Duvalier kommer att behöva mycket makt bakom sig och han måste veta hur han ska använda den", säger en utlänningsom länge varit bosatt i Haïti. En landsflyktig politiker tillägger: "Duvalier kommer att lämna efter sig en krutdunk med brinnande stubintåg i bägge ändar — och resultatet av en explosion kan bli ett kommunistiskt Haïti."

Ur led är tiden

En överförorskad hejladade en förbipasserande och frågade vad klockan var. När upplysningen givits muttrade den besökaren: "Jag fattar inte det här. Hela dan svarar folk olika."

-W.T.

En man steg på en buss och kastade samtidigt en blick på en stor klocka på husväggen. Den visade på 9.30. Ett par kvarter längre bort fick han syn på en ny klocka som visade 9.15. "Milda makter!" ropade han. "Jag har tagit bussen åt fel håll!"

-Michel Chretien, *Spirito Se Ci Sai* (Elmo, Milano)

Sammanlag ur GOOD HOUSEKEEPING

Sömtabletter och piggpiller nytt narkomaniproblem

Miljoner människor som inte skulle drömma om att använda narkotika riskerar att bli slavar under lika ödeläggande gifter genom att på egen hand experimentera med lugnande eller uppriggande läkemedel

JOE PHIPPS AND ROBERT ROBINSON

FÖR TUSENTALS människor i vår tid har missbruk av "sömtabletter" innehållande barbitursyre-föreningar eller "piggpiller" av fenedrinyt, s. k. amfetaminer, lett raka vägen till bårhuset. För ytterligare tusental har det lett till mentalsjukhuset. Enbart i Västerlandet är nu hundratusentals människor hemfallna åt denna nya form av narkomani.

Tidigare byggde man definitionen av begreppet narkomani på de s. k. abstinenssymtomen, dvs. missbrukarens reaktioner om han blev ställd utan giften. Den verkliga narkomanen uppvisade häftiga fysiologiska reaktioner — frosbrynningar, illamående, diarré, våldsamma krampkrympningar. Han kunde rentav falla i coma. Men om någon kom till undsättning med en dos av giften, återhämtade sig den sjuka som genom ett trollslag.

Den stora roll barbituraten och amfetaminerna, som för närvarande inte faller under narkotikagrupperingen, kommit att spela på senare år gör det motiverat att vidga definitionen på narkomani, så att den omfattar psykiskt likaväl som fysiskt beroende av gifter och medicinska preparat över huvud taget.

"Numera vet vi", säger dr Harris Isbell, amerikansk specialist på narkotism, "att en person är narkoman då han tvångsmässigt driver missbruket av ett gift så långt att det utgör en fara för honom själv eller samhället, eller för båda." Ser man saken så, är både barbituraten och amfetaminerna ovedersägligen att betrakta som narkotika.

Barbituraten förekommer i marknaden i många olika former — som tabletter, dragéer, piller och kapslar

av olika storlek, färg och form. Till de mest kända handelspreparaten hör veronal, fenemal, pentymal, diemal, luminal, evipan. Alla har i stort sett samma effekt: de verkar avtrubbande på centrala nervsystemet. De får endast säljas på apotek och mot läkarrecept.

Använda enligt läkares föreskrift och under läkares överinseende har dessa *sedativ* (lugnande medel) varit till välsignelse för otaliga människor. De motverkar konvulsioner och har gjort det möjligt för många epileptiker att föra ett normalt och verksamt liv. De är ovärderliga vid behandling av förhöjt blodtryck. De ger också lindring åt magsårpatienter. Brukade med måtta och enligt föreskrift under perioder av stress verkar de lugnande på uppskrämda nerver och skänker behövlig vila. Men brukade utan urskilning kan dessa samma preparat ställa till ofantligt mycket elände — därom ger bl. a. sjukhusens journaler ett skrämmande vittnesbörd.

Okända personer placerade en ung medvetlös kvinna i entrén till ett sjukhus. På olycksfallsavdelningen konstaterade man andningssvårigheter som tydde på att hon befann sig i sista stadiet av lunginflammation. Behandling, bl. a. med syrgas, sattes omedelbart in. Fyra timmar senare avled patienten.

Polisutredningen gav vid handen att hon under de senaste 24 timmarna hade tagit över 30 "nervlugnande" tabletter. "Vi får såna här fall titt och tätt", förklarade polismannen som hade hand om utredningen. "Ett mestvisöst offer för barbituratförgiftning uppvisar ofta alla de symtom

som är typiska för lunginflammation."

Omåttligt bruk av lugnande medel kan medföra högt överraskande karaktärsförändringar. Missbrukaren kan bli rastlös, grålsjuk och häisk, ibland också sexuellt aggressiv. Vid svårare missbruk tycks barbituraten ha ännu farligare fysiologiska verkningar än opiaten. Plötslig abstinens kan framkalla häftiga konvulsioner och ett tillstånd som liknar delirium tremens.

"Avvänjning av en barbituratmissbrukare kan ofta erbjuda större svårigheter för läkaren än avvänjningen av narkomaner i ordets trängre betydelse", säger ordföranden i amerikanska läkarsällskapets kommitté för narkotika och farliga läkemedel, dr Dale Cameron. "För att så mycket som möjligt minska risken för konvulsioner måste doserna minskas mycket försiktigt. Efter den fysiologiska avvänjningens slut kan bägge typerna av missbrukare behöva flera veckors eller månaders sjukhusvistelse för psykiatrisk rehabilitering."

Bland amfetaminpreparaten — "piggpiller" — är väl fenedrin, benzedrin och psykoton de mest kända, men de tillverkas av över 150 firmor och saluförs under en mängd olika handelsnamn. Produktionen har ökat 500 procent under de senaste tio åren.* Dessa preparat stimulerar centrala nervsystemet och används därför inom psykiatin för att motverka depressionstillstånd, i vissa fall även vid behandling av alkoholism och epilepsi. Då de också dämpar hungerkänslan, kan de vara till god hjälp vid medicinskt indicerade avmättings-

* Se "Piggpiller — dödpiller!", Det Bästa oktober 1961.

kurer. Liksom barbituraten får de endast köpas på recept.

Även om amfetaminerna, till skillnad från barbituraten, inte framkallar fysisk tillväxning, medför de andra risker som påkallar läkartroll. Den reaktion de framkallar kan vara mycket olika hos olika individer. En professor som av sin läkare tillåtits att magra 15 kilo tog en fenedrintablett klockan nio på kvällen. När hans hustru vaknade morgonen därpå fann hon honom alltför sittande vid skrivmaskinen energiskt knackande på tangenterna och med tårar strömmande utför kinderna. Han befann sig i ett tillstånd av extrem nervös utmattning och hysteri. Den enda tabletten hade varit för mycket för hans speciella konstitution.

Ett omåttligt bruk av uppgivande preparat leder till att de normala skyddssymtomen sömnighet och trötthet uteblir. Följden blir att kroppens kraftreserver utnyttjas över hövan, kanske ända till total kollaps.

Några statistiska utredningar av den "respektabla narkomans" problem har knappast gjorts, men på initierat håll tycks man vara ganska ense om att det på varje missbrukare av narkotika i lagens mening går något mellan åtta och femton missbrukare av vanedildande sedativ.

I den undre världen intresserar man sig i regel inte för barbiturat- och amfetaminpreparat annat än i brist på "riktiga" narkotika såsom morfin och heroin. Barbiturat- och amfetaminmissbrukare finner man inom alla samhällsgrupper — i villastäder, småstäder, i studentlyor och lyxvillor. Missbruket av narkotika i både träng-

re och vidare bemärkelse torde i regel vara ett symptom på personlig missanpassning av något slag, och individuella karaktärsolikheter tycks vara avgörande för vilket slag av gift man väljer.

Färsta undersökningar ger vid handen att passiva naturer föredrar morfin och heroin, därför att dessa gifter framkallar "likgiltighet". En mera handlingsbetonad person, som plågas av djup inre osäkerhet eller vanmakt, är mera benägen att ta till barbiturat eller amfetaminer. "Det slår nästan inte fel", säger den ovan citerade dr Isbell, "att missbrukaren i det senare fallet utvecklas till en ännu mera social karaktär än heroinmissbrukaren."

Hur uppstår då missbruket? Dr Isbell understryker att barbiturat och amfetaminer är synnerligen värdefulla läkemedel och relativt ofarliga förutsatt att de tas på sådant sätt och i sådana doser som föreskrivits av läkare. Man undviker att ordinera barbiturat åt alkoholister, eftersom dessa ju redan visat benägenhet för tvångsmässigt giftmissbruk. Likaså är man återhållsam med amfetaminer när det gäller patienter med hypokondriska eller andra neurotiska drag. Om en patient visar benägenhet att överskrida föreskriven dos, knappar läkaren in på ransonen.

Trots alla försiktighetsmått händer det lätt att personer med narkomanska tendenser börjar experimentera på egen hand. En tablett ger inte önskad effekt, alltså tar man två, tre, fyra, åtta. Snart blir anskaffningen av giftet ett problem. När läkaren anar oråd och vägrar att förnya receptet, så att man inte längre kan köpa på apote-

ket, söker man sig till andra marknader.

Ofra gör den blivande missbrukaren sin första bekantskap med gifvet genom att någon bekant bjuder honom eller henne en halvömd burk med tabletter "så du får sova ut ordentligt" eller "så det går lättare att banta" eller "för att klara dej igenom examensläsningen". På så sätt sprids ofta läkemedelsmissbruket, liksom många andra sjukdomar, genom "ba-

cilbärare", som själva inte är mottagliga.

Kanske ännu viktigare än en reviderad lagstiftning, som försvårar illegal handel med lugnande och uppgivande läkemedel, är att allmänheten får klart för sig hur ytterst förkastligt det är att dela med sig åt vänner och bekanta av för personligt bruk ordinerade läkemedel av detta slag: man kan ungefär lika gärna bjuda på en präs kokain eller en spruta heroin!

Tänker insekterna?

I sin bok "The Psychic Life of Insects" (Insekternas själsliv) säger professor Bouvier att man måhända bör undvika att tillskriva de små vingade krabaternas intelligens när de uppvisar ett beteendemönster som kan förfalla intelligent. De kanske bara leds av sin instinkt. Jag skulle gärna vilja konfrontera professorn med ett exempel på makalöst insektsförstånd som inte låter sig bortförklaras på sådant sätt.

Sommaren 1899, när jag arbetade på min avhandling "Kan larverna skratta?", höll vi oss med en kvinnlig bålgetting i vårt hem i bergen. En kväll hade vi arbetat sent i laboratoriet och pysslat med gin och andra kemikalier, då jag råkade snubbla på en ruternia som någon hade lämnat efter sig på golvet. I fallet drog jag ner mitt kottregister med namn och adress på samtliga larver värda att känna. Larvkorten för åt alla håll.

Jag var alltför trött efter kvällens mödor för att orka plocka upp dem. När jag gick och lade mig såg jag att gettingen cirklade runt över de utströdda korten. "Kanske Rultan plockar opp dom", småfnissade jag för mig själv.

När jag kom ner nästa morgon låg Rultan och sov, uppenbarligen totalt utmattad. Och det hade hon all anledning till. Ty på golvet låg korten precis som jag hade lämnat dem. Den trogna insekten hade naturligtvis surrat omkring hela natten och försökt fatta något beslut hurvida hon skulle plocka upp dem och ordna dem åt mig, och sen hade hon räknat ut att eftersom hon inte visste ett dugg om andra larver än gettinglarver, skulle hon förstås bara ställa till med ännu större oreda än om hon jämna de dem kvar på golvet åt min ordnande hand. Modfälld kröp hon till kojs och grät sig till sömns.

Om inte detta motbevisar Bouviers påstående att insekter inte har några förståndsgåvor så vet jag inte vad motbevis är.